

Beleidsplan 2020 - 2024 Museum de Proefkolonie Frederiksoord

februari 2020

Inhoudsopgave

Inleiding

Missie en visie

Doelstelling

Doelgroepen en publieksbeleid

Toegankelijkheid

Presentatie en educatie

Financiën

Personeel en vrijwilligers

Collectie

Veiligheid

Inleiding

Op de unieke historische plek van de eerste proefkolonie in Frederiksoord (Drenthe) is in mei 2019 Museum De Proefkolonie geopend. Het uitzonderlijke verhaal van de Koloniën van Weldadigheid wordt er op een attractieve manier verbonden met het omringende cultuurlandschap. Het nieuwe museum is onderdeel van het Huis van Weldadigheid, waarin ook het Toeristisch Informatiepunt (TIP) en de Historische Vereniging 't Fledder Kerspel zijn gehuisvest.

In Museum De Proefkolonie ervaren bezoekers op een eigentijdse en interactieve manier de betekenis van een uniek maatschappelijke experiment.

Nadat de Franse troepen van Napoleon uit ons land vertrokken waren, wilde Johannes van den Bosch een einde maken aan de verpaupering van met name de stedelijke bevolking. De kern van zijn oplossing bestond uit het bieden van huisvesting, arbeid, scholing en zorg, binnen nieuw op te richten landbouwkoloniën in Drenthe. Zijn doel was om de mensen zelfredzaam te maken. Hij stichtte in zeven jaar tijd zeven koloniën. De historische verhalen over het geloof in de maakbaarheid van mens en landschap zetten aan tot nadenken over actuele sociale thema's binnen de huidige verzorgingsstaat.

Het bijzondere initiatief van Johannes van den Bosch heeft zijn sporen in het landschap nagelaten. De omringende vrije koloniën van Frederiksoord, Wilhelminaoord en Willemsoord maken het begin van de sociale verzorgingsstaat tastbaar. Toch zijn thema's als armoedebestrijding en maakbaarheid van mens en landschap niet alleen interessant vanuit cultuurhistorisch perspectief, maar vandaag de dag actueler dan ooit. Het raakt immers vraagstukken als werk en inkomen, onderwijs en zorg, de relatie tussen overheid en burger, zelfredzaamheid en nog veel meer. Sinds 2012 maken verschillende partners uit België en Nederland zich sterk voor de erkenning van de Koloniën van Weldadigheid als werelderfgoed. Daarover geeft UNESCO medio 2020 uitsluitsel.

Kortom: Museum De Proefkolonie wordt de plek waar verbindingen worden gelegd tussen plekken en verhalen, verhalen en mensen, actuele thema's en historische ideeën.

Missie en visie

Missie

Museum De Proefkolonie brengt het (wereld)erfgoed van Johannes van den Bosch naar het heden voor bezoekers door middel van een attractieve en impactvolle bezoekerservaring over de Koloniën van Weldadigheid. De historische verhalen zetten aan tot nadenken over actuele sociale thema's en roepen de vraag op: wat kan ik nu doen om armoede te verminderen en zorg voor de medemens te verbeteren?

Visie

Met als thema armoedebestrijding biedt Museum De Proefkolonie een attractieve bezoekersbeleving voor een breed publiek en draagt daarmee tevens bij aan de versterking van de vrijetijdseconomie in Zuidwest Drenthe.

Daartoe is in het hart van Frederiksoord een nieuw bezoekerscentrum (Huis van Weldadigheid) gerealiseerd rond een aantrekkelijke *museale experience*. Bezoekers maken via een multimediaal belevingsparcours een tijdreis door in de huid van de eerste kolonisten te kruipen en de wereld van toen mee te beleven.

Het Huis van Weldadigheid verbindt deze levensverhalen met het omringende cultuurlandschap waar nog vele sporen van dit bijzondere, maar relatief onbekende deel van de Nederlandse sociale geschiedenis zijn terug te vinden.

UNESCO structurele samenwerking Koloniën

Naar verwachting krijgen de Koloniën Frederiksoord, Veenhuizen, Willemsoord, Ommerschans en Merksplas (B) in de zomer van 2020 de UNESCO werelderfgoedstatus. Wij willen deze status borgen voor de toekomst, door het erfgoed optimaal te beschermen en bezoekers in staat stellen gebieden, monumenten en objecten op een zinvolle manier in zich op te nemen. Daartoe werken de Raden van Toezicht van Veenhuizen en Frederiksoord samen aan een strategische samenwerking onder de UNESCO-paraplu. Op termijn zullen ook (deels nog te realiseren) bezoekerscentra van de Koloniën Willemsoord, Ommerschans en Merksplas daaraan worden toegevoegd. Samenwerking zal geschieden op basis van behoud, vorm, inhoud en marketing.

Doelstelling

Museum De Proefkolonie is ondergebracht in het Huis van Weldadigheid. De Stichting Koloniecentrum huurt dit gebouw van de Maatschappij van Weldadigheid, die als eigenaar ook in het onderhoud voorziet. De stichting heeft als doel het inrichten, instandhouden en exploiteren van een museum annex bezoekerscentrum: Museum De Proefkolonie en het Huis van Weldadigheid.

De pijlers

In het **Ondernemingsplan** staan de strategieën uitgewerkt waarmee museum en bezoekerscentrum de doelstellingen denken te halen. Hieronder een beknopte samenvatting:

- De *Experience* is een bezoekersbeleving die aansluit op de veeleisende wensen van hedendaagse museumbezoekers. Door storytelling worden bezoekers geraakt en geïnspireerd. De verbinding tussen de publiekspresentatie en het *buitenmuseum* wordt daarbij nadrukkelijk gezocht. Want in de directe omgeving zijn talloze monumenten te vinden die de verschillende historische lagen en inrichting van het landschap laten zien. Dit *buitenmuseum* krijgt echter pas betekenis als de bijbehorende verhalen verteld worden.¹ Daarin ligt de functie van het *binnenmuseum* en alle activiteiten daaromheen. Naast het ‘grote verhaal’ van de initiatiefnemer Johannes van den Bosch en zijn Koloniën van Weldadigheid, worden ook de ‘kleine verhalen’ van de talloze kolonisten en anderszins betrokkenen verteld.

Publiekspresentaties dienen regelmatig geactualiseerd te worden om aantrekkelijk te blijven voor publiek. Daarom zal de *Experience* in de komende jaren updates ondergaan. Hiervoor zijn financiën vrijgemaakt.

- Naast de publiekspresentatie is *Educatie* een belangrijke verantwoordelijkheid van elk museum. Daarom wordt er actief gewerkt aan inspirerende educatieprogramma’s voor brede doelgroepen: zoals basisscholen, scholen voor voortgezet onderwijs en volwassenen. Een specificatie van educatiedoelen en -beleid is te vinden in het **Educatieplan**.

In de komende jaren zullen de bestaande programma’s worden verbeterd. Daarnaast zullen nieuwe programma’s worden geschreven om aansluiting te zoeken bij andere doelgroepen. Te denken valt aan hogescholen, nazaten en erfgoedtoeristen.

- *Vliegwielen voor de Regio*. Het *binnenmuseum* staat niet op zichzelf. Het is integraal onderdeel van de omgeving en biedt context aan de zichtbare sporen in het landschap. Het bezoekerscentrum en museum wil bezoekers aantrekken, om zo het unieke verhaal te horen en de betekenis van landschap en fysieke structuren te leren. Maar ook de verbinding met andere attracties en ondernemers op locatie wordt gezocht, zodat deze

¹ Barthes, *Rhetoric of the image* (1964); Anne Versloot, *Op de museale weegschaal: Collectiewaardering in zes stappen* (Amersfoort: Rijksdienst voor het cultureel erfgoed, 2013).

elkaar in de regio versterken. Het bezoekerscentrum is daarmee en vliegwiel voor de regio: verbindinglijnen en routes voor verschillende doelgroepen leiden van en naar rondom gelegen Nationale Parken, lokale en regionale attracties en de overige Koloniën van Weldadigheid.

In de komende jaren zullen verschillende verbindingen worden gezocht en vermarkt door middel van arrangementen. Media- en product-markt-combinaties worden ingezet ter ondersteuning van deze beleving. Dit is opgenomen in het **Marketingplan**.

- *Erfgoed: kwaliteit en identiteit.* Museum De Proefkolonie is vanaf 2019 een museum van Provinciaal Belang. Daarmee behoort het tot de museale infrastructuur van de provincie Drenthe en staat het voor kwaliteit, bereikbaarheid, cultureel belang en toeristische en economische functie. Bewoners ontlenen trots, houvast en identiteit aan dit erfgoed. Vanaf 1818 kwamen mensen uit het hele land naar de Vrije Koloniën om een nieuw bestaan op te bouwen. Hedendaagse bezoekers uit het hele land kunnen ontdekken dat zij mogelijk ook afstammen van deze mensen. Bovendien staan de Koloniën van Weldadigheid op de nominatie voor UNESCO Werelderfgoed. Het museum vormt één van de pijlers in de publiekspresentatie hiervan. Zodoende is er verbinding tussen lokale, regionale, provinciale, nationale en internationale erfgoedlagen.

De kwaliteit, bereikbaarheid en het cultureel belang zullen geborgd worden in dit periodiek geüpdatet meerjarig **Beleidsplan** en de registratie bij het Nederlands Museumregister. Daartoe behoort het toepassen van de Governance Code Cultuur, een goed financieel beleid (zie 'Financiën'), het opstellen en implementeren van een **Collectieplan**, het implementeren van professioneel personeels- en veiligheidsbeleid (zie 'personeel en vrijwilligers' en 'veiligheid') en bovengenoemde investeringen in publiekspresentatie en educatie. Bestuurlijke, operationele en inhoudelijke samenwerking met het Nationaal Gevangenis­museum Veenhuizen wordt daarbij gezocht. Zie hoofdstukken en genoemde plannen voor een nadere uitwerking.

- *Participatiemuseum.* Museum De Proefkolonie staat centraal in een kleine dorpsgemeenschap (300 inwoners) in een regio met een sterke regionale identiteit. Het wil nadrukkelijk een plek zijn waar bewoners elkaar kunnen treffen in lokaal en regionaal verband. Erfgoed verbindt mensen en versterkt sociale cohesie in allerlei lagen van de samenleving. De materiële en immateriële collectie van het museum, zowel binnen als buiten, verbindt verhalen van bewoners toen en nu. Historische informatie ligt echter verspreid: de archieven van de Koloniën van Weldadigheid liggen in het Drents Archief, de archieven van Frederiksoord en directe omgeving zijn ondergebracht bij historische vereniging 't Fledder Kerspel, enzovoort. Museum De Proefkolonie wil deze informatie centraal beschikbaar maken.

Daartoe bouwen wij in de komende jaren in samenwerking met het Drents Archief een *Digitaal Magazijn* op. Deze kennisbank moet beschikbaar worden voor bewoners, bezoekers en regionale ondernemers. Bewoners willen we daaraan concreet laten bijdragen door hun kennis te delen, documentatie te verzamelen en te beschrijven. Ook nazaten van kolonisten kunnen via de digitale snelweg actief bijdragen aan het

verrijken van het *Digitale Magazijn*.

Bovendien zijn in de regio diverse maatschappelijke initiatieven op het gebied van armoedebestrijding, zorg en duurzame landbouw in ontwikkeling. Museum De Proefkolonie zoekt actief naar samenwerkingsvormen met lokale en landelijke partners die in de geest van Johannes van den Bosch dit soort initiatieven ontplooiën.

Doelgroepen en publieksbeleid

Museum De Proefkolonie richt zich op een breed publiek, zowel individueel als groepsgewijs. In ieder geval zijn de volgende doelgroepen in beeld: erfgoedtoeristen, gezinnen met kinderen, dagjesmensen, nazaten van kolonisten, onderwijsgroepen, bewoners van het gebied.

Voor een maximaal publieksbereik on site en on line werkt het museum samen met de andere bezoekerscentra in de koloniën (Gevangenismuseum in Veenhuizen, Bezoekerscentrum Kolonie 5-7 in Merksplas, Vereniging Ommerschans), RHC Drents Archief Assen, Historische Vereniging 't Fledder Kerspel, Toeristisch Informatie Punt Vledder, de regionale ondernemersorganisatie Stichting Weldadig Oord, de omliggende Nationale Parken en de provinciale marketingorganisaties Marketing Drenthe en Marketing Oost.

Het aantal bezoekers wordt ingezet op 30.000 in 2020, oplopend naar 65.000 bezoekers in 2024. Zie **Marketingplan**.

	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal bezoeken individueel	20.000	30.000	36.000	42.000	45.000
Aantal bezoeken in groepen	7.000	9.500	13.000	13.500	14.000
Aantal leerlingen in groepen	3.000	5.500	6.000	6.000	6.000
Totaal	30.000	45.000	55.000	61.500	65.000

Tabel 1: Prognose aantal fysieke bezoeken Huis van Weldadigheid

Toeristische markt

Ervaringsgegevens vanuit de toeristische sector tonen aan dat bezoekers hun bezoek aan een museum steeds vaker inrichten als 'een dagje uit'. Daarbij bestaat die dagtocht veelal uit een mix van zaken waarbij een bezoek aan een museum gekoppeld wordt met wandelen in de natuur of winkelen in een stad; horeca is daarbij het verbindende element. Museum De Proefkolonie werkt samen met de Stichting Toeristische Promotie Westerveld (STPW) die de regionale Toeristisch Informatie Punten (TIP's) exploiteert en met de regionale ondernemersorganisatie Stichting Weldadig Oord om hierop in te spelen met tal van arrangementen die de verbindingen in de regio stimuleren.

Groepsmarkt

Naast de individuele consument is de groepsmarkt voor het *Huis van Weldadigheid* van groot belang. Voor tal van groepen, van scholen tot personeelsuitjes, van historische verenigingen tot toeristische dagjes uit, worden groepsarrangementen aangeboden, afgestemd op de groepsinteresse.

Voor scholen is het museum een interessante bestemming voor schoolreisjes, culturele invulling in programma's van schoolkampen of als onderdeel van het schoolcurriculum. Daarin sluit de thematiek het meest aan bij de hoogste groepen, vanaf groep 6. Om de afstand tussen school en museum te verkleinen doet het museum mee aan het vervoersprogramma *Culturele Mobiliteit*. Ook zal er actief aansluiting gezocht worden bij erfgoedprogramma's van scholen. Zie **Educatieplan**.

Daarnaast zullen diverse andere doelgroepen benaderd worden, zoals de zakelijke markt en het rijke noordelijke verenigingsleven, waaronder: culturele en historische verenigingen, netwerkorganisaties, dorpsverenigingen, families, en maatschappelijke en bestuurlijke organisaties. Het museum zal voor deze groepen aantrekkelijk gemaakt worden door arrangementen en geschikte faciliteiten (waaronder zalen en catering). Nieuwe doelgroepen worden getrokken met jaarlijkse evenementen, waaronder het *Winter Boschfestijn*, de *Kolonistendag* en de *Nachtelijke Beleving*.

Bezoekers worden uitgenodigd tot herhaalbezoeken door een efficiënt CRM-systeem (zie **Marketingplan**). Daarbij wordt de troefkaart uitgespeeld dat zeker 1 op de 16 Nederlanders voorouders heeft gehad in de Koloniën. In het museum kunnen bezoekers onderzoek doen naar hun voorouders om zo te ontdekken of zij 'nazaat' zijn. Zodoende hopen wij een duurzame verbinding aan te gaan met deze bezoekers. Daarnaast stimuleert het museum herhaalbezoek door: verversen van de content in de publieksbeleving, publieksevenementen, tours en arrangementen.

Zie de volgende hoofdstukken voor toegankelijkheid, presentatie en educatie.

Toegankelijkheid

Fysieke en sociale toegankelijkheid

Museum De Proefkolonie hanteert standaard openingstijden:

Dinsdag t/m zondag van 10.00 tot en met 17.00 uur.

In de schoolvakanties (noord, midden, zuid) is het museum ook op maandagen geopend. Op eerste kerstdag en oud- en nieuwjaarsdag is het museum gesloten.

Actuele informatie en wijzigingen zijn te vinden op de website.

Museum De Proefkolonie wil een inclusief museum zijn, waar iedereen zich welkom voelt. Daarom volgen wij de drie gouden regels:

- 1 Het museum is van en voor iedereen
- 2 Wij ontvangen al onze bezoekers even hartelijk
- 3 Wij willen dat iedereen zelfstandig en overal aan mee kan doen

In de oprichtingsfase zijn al belangrijke stappen gemaakt in de richting van fysieke toegankelijkheid. Zo zijn er twee invalidenparkeerplaatsen dicht bij het gebouw. Het parkeerterrein is ruim ingericht en kan touringcars en taxi's dicht bij de hoofdentree laten stoppen. De afstand tussen parkeerplaats en hoofdentree is enkele meters. Bereikbaarheid via openbaar vervoer is vanwege de beperkte (bus)dienstregeling niet optimaal. De bushalte bevindt zich op circa 250 meter afstand.

Assistentiehonden zijn van harte welkom. Mensen met een beperking mogen gratis een begeleider meenemen. Alle publieksruimtes zijn toegankelijk voor rolstoelen, rollators en wandelwagens. De kapstokken en kluisjes zijn goed bereikbaar. Er is een invalidentoilet en een gratis rolstoel voor bezoekers en deuren openen automatisch of met een knop. In de publieksruimtes zijn ruim voldoende zitplekken aanwezig voor mensen die niet zo goed ter been zijn. De minimale breedte is ca. 110 cm. Bezoekers kunnen de publiekspresentatie met meerdere zintuigen beleven: er zijn audiovisuele films en games (met Engelse ondertiteling), een geurmodule en objecten die aangeraakt mogen worden.

De bovenverdieping (personeel en historische vereniging) is bereikbaar via een trap met traplift.

Toch zijn er altijd nog zaken die beter kunnen. Daarom zijn de volgende initiatieven ingezet om nog inclusiever te worden. De verwachting is dat deze binnenkort worden gerealiseerd.

- Vertaling van teksten in het Duits en Engels. Geprint op hand-outs die onder de balie komen te liggen. Ladekast of postvakjes voor gemakkelijke toegankelijkheid en overzicht medewerker.
- Informatie over toegankelijkheid beschikbaar maken op de website. Dit om mensen met een beperking in staat te stellen hun bezoek te plannen.
- Aanpassen van het mindervalidentoilet aan de nieuwste eisen.

- Aanpassen van de enige deur in de publieksruimte die niet met een knop te openen is.
- Hoogte van de folders en producten in de museumshop aanpassen zodat iedereen er bij kan.

Daarnaast zijn er zaken die nog aandacht verdienen. De komende jaren staan de komende aandachtspunten op de agenda:

- Verbeteren van de sociale toegankelijkheid is een pré. Elk personeelslid en elke vrijwilliger moet dezelfde instructies ontvangen op het omgaan met bezoekers met een beperking. Hier moet ook toezicht op komen.
- Opname van evacuatie van mindervaliden in het bedrijfsnoodplan is tevens een pré.
- Breedte van de invalidenparkeerplaatsen i.v.m. schuifdeuren aan de zijkant van een voertuig.
- Toegang tot de pinapparaten: dezen hebben een te kort snoer om voor rolstoelgebruikers bruikbaar te zijn.
- Nooduitgangen. Die in het restaurant en auditorium hebben een lage drempel. Die in de pre- en hoofdshow zijn afgesloten met een draaiknop.
- Invalidentoilet: beugels naar beneden en wc-rol daaraan hangen.
- Screensaverfilm preshow voorzien van audio d.m.v. headset.
- Postshow: aanpassen spellen ‘Zijn tijd ver vooruit’ en ‘Het rechte pad’, bureau en aanraakbare objecten bij de ‘Verhandeling’. Dit in verband met zichtbaarheid en aanraakbaarheid voor mindervaliden (hoogte, hellingshoek, onderrijdbaarheid).
- Enkele vouwkrukjes om mee te nemen in de bezoekersbeleving.
- Toegankelijkheid van de tram voor minder validen verbeteren.
- Speciale programma’s op maat voor doelgroepen en prikkelvrije uren.
- Beschikbaarheid teksten in groot lettertype. Bij voorkeur in hand-out.
- Het ‘buitenmuseum’ valt onder de verantwoordelijkheid van de Maatschappij van Weldadigheid en Stichting Weldadig Oord. In samenwerking met deze partners kijken naar de toegankelijkheid hiervan.

Toegankelijkheid collectie

Museum De Proefkolonie is een atypisch museum. Centraal staat namelijk de *Experience*, waarbij bezoekers achtereenvolgens drie ruimtes verkennen als een multimediale tijdreis. Niet de collectie, maar het verhaal staat hierin centraal. Er zijn weliswaar verschillende collectiestukken aanwezig, maar de historische en materiële waarde daarvan is in de meeste gevallen beperkt.

Dat betekent overigens niet dat de erfgoedwaarde ook beperkt is: het gaat daarbij immers om de relatie tussen object, verhaal en identiteit. Mede daarom wil Museum De Proefkolonie de collectiestukken - maar ook immaterieel erfgoed zoals oral history, taal en gebruiken – bewaren en toegankelijk maken voor een zo groot mogelijk publiek. Aan de basis hiervan ligt een adequaat registratiesysteem, dat – zoals hierboven aangegeven – digitaal te raadplegen is en waaraan bezoekers en bewoners kunnen bijdragen: een *Digitaal Magazijn*. Daarnaast zal gewerkt worden aan fysieke toegankelijkheid van collectiestukken, waaronder publiekstoegang, gebruik voor wetenschappelijke onderzoek en bruikleen. Uiteraard valt dit onder presentatie- en educatiebeleid.

Presentatie en educatie

De publiekspresentatie bestaat zoals gezegd uit een *Experience*, die ook wel *Tijdreis* genoemd wordt. Dit gebeurt verdeeld over drie ruimtes. Bezoekers starten in een verbeelding van de achterbuurten van negentiende-eeuws Amsterdam. Daar beleven zij de toenmalige armoedeproblematiek door middel van beeld, geluid en geur. Ook maken zij kennis met de eerste vijf gezinnen in hun stedelijke context, die in 1818 naar de Proefkolonie gestuurd werden.

In de volgende ruimte zien de bezoekers in een halfpanoramische filmprojectie hoe deze gezinnen per boot en ossenwagen naar de Proefkolonie reisden. Hun lief en leed in de eerste twee jaren in de kolonie worden daarbij gevolgd. De plannen van Johannes van den Bosch en zijn aanpassingen hierop naar aanleiding van de harde werkelijkheid, komen daarbij naar voren.

In de derde ruimte lopen de bezoekers rond door een abstracte verbeelding van de Proefkolonie. Ze kunnen zich daarbij verdiepen op zeven thema's:

- de plannen van Johannes van den Bosch;
- de landbouw en zelfvoorzienendheid;
- het huiselijk leven in relatie tot properheid en tucht;
- het economische systeem en de maatschappelijke ladder;
- scholing en zorg;
- de plannen in relatie tot de realiteit;
- de relatie met het maatschappelijk heden en het 'buitenmuseum'

In deze ruimte kunnen bezoekers door middel van multimediale technologie verschillende aspecten van het kolonieleven zelf proberen, waaronder: weven en karnen; chatten met oud-kolonisten; stijgen op de maatschappelijke ladder in spelvorm. Ook is hier immaterieel erfgoed te vinden, in de vorm van interviews met afstammelingen van kolonisten.

Om het narratief up-to-date te houden met de nieuwste historische inzichten en herhaalbezoeken te stimuleren is het belangrijk de publiekspresentatie regelmatig te actualiseren. Dit zal met name voor de laatste ruimte gelden. Er wordt onder andere geobserveerd welke thema's, displays en games minder aansluiting vinden bij het publiek. Deze kunnen op termijn vervangen worden. Ook kunnen nieuwe collectiestukken gezocht of aangeboden worden om het verhaal inhoudelijk en materieel te ondersteunen.

Daarnaast wordt nagedacht over manieren om de publiekspresentatie ook op langere termijn aantrekkelijk te houden. De ontwikkelingen in de museumwereld gaan namelijk snel, en het publiek verwacht dat een museum haar presentatie zo eens in de vijf tot tien jaar herinricht. Vooruitlopend hierop wordt jaarlijks een substantieel bedrag toegevoegd aan de bestemmingsreserve vernieuwing. De komende periode zal gebruikt worden om interesses bij het publiek te peilen en hierop een concrete visie te ontwikkelen.

Storytelling staat in dit alles centraal, omdat bezoekers erdoor geraakt en geïnspireerd worden. Het gaat uiteindelijk om het meegeven van betekenis aan losse verhalen, objecten, gebouwen en indrukken. Individuele bezoekers zullen het verhaal tot zich nemen door indrukken, objecten, film en audio en zaalteksten. Met name de films vervullen daarbij een belangrijke rol, omdat hierin de onderlinge verbanden worden aangelegd en aan betekenisduiding wordt gedaan. Toch zijn we ook voor individuele bezoekers zoekende naar manieren om met name de zaalteksten en objecten van de derde ruimte in een breder narratief te kunnen plaatsen. Ook met het oog daarop zal de publiekspresentatie regelmatig aangepast worden.

Daarom heeft het museum een grote groep vrijwilligers die presentaties verzorgen voor groepen en op aanvraag gidswerk doen in de *Experience*. Zij verbinden de verschillende ruimtes, objecten en daarin opgedane indrukken tot een betekenisvol narratief. Ook kunnen deze groepen tegen bijbetaling een rit maken met de Kolonietram. Deze gaat met een gids door het 'buitenmuseum' en komt daarbij langs enkele tientallen rijksmonumenten en andere bijzondere plekken. De verbinding tussen objecten, gebouwen, landschap en verhaal wordt daarin aangelegd. De tramrit is op zondagen en tijdens de schoolvakanties ook op doordeweekse dagen beschikbaar voor individuele bezoekers.

In het verlengde van de groepsbezoeken liggen de scholenbezoeken. Beide scharen wij onder educatie. Voor de basisscholen (groep 6 t/m 8) is het programma *KolonieChallenge* ontwikkeld. Doel is een algemeen inzicht te verschaffen in het leven in de Koloniën. Dit wordt gekoppeld aan thema's als: school, landarbeid, tucht, huishouden, plan en werkelijkheid, zorg en de relatie met het heden. Het programma duurt 1,5 – 2 uur en kan groepen tot maximaal 50 leerlingen bedienen. Leerlingen worden verdeeld in groepjes van 4. Elk groepje speelt om zoveel mogelijk munten te verdienen. Munten zijn te verdienen door opdrachten correct uit te voeren. Na een algemene inleiding en speluitleg in de educatieruimte gaan kinderen de *Tijdreis* in: ze lopen het museum door en worden op interactieve manier ondergedompeld in het verleden. In de laatste ruimte van het museum wordt één onderdeel van het spel gespeeld, gebruikmakend van de aanwezige interactives. Aansluitend wordt een tweede deel van het spel gespeeld in de educatieruimte.

De *KolonieChallenge* is opgenomen in het culturele programma van de gemeente Westerveld en in Culturele Mobiliteit Drenthe. In maart 2020 zal het opgenomen worden in het jaarlijkse Week van het Geld-project. Het programma is in eerste versie af, maar kan een professionaliseringsslag gebruiken. Hiervoor zijn fondsen aangevraagd.

Voor middelbare scholen wordt het programma *CryptexComplot* ontwikkeld. Doel is het verwerven van algemene kennis van de Koloniën en daarna een verdiepingsslag maken op de thema's (land)arbeid, adel en industrialisatie. Het programma duurt ongeveer 2 uur en kan groepen tot maximaal 60 leerlingen bedienen. Leerlingen worden in groepjes van maximaal 6 verdeeld. Leerlingen krijgen algemene informatie in de *Tijdreis*. Daarna lopen ze met hun groepje een van de in totaal drie themaroutes door de omgeving. Onderweg zien ze monumenten en andere bijzondere plekken met een speciale betekenis voor de Koloniën. Gaandeweg leren ze over spannende momenten in de oprichtingsfase van de Koloniën (de zogenoemde complotten). Ze beantwoorden vragen op locatie. Elke goed beantwoorde vraag levert een letter op, waarmee zij uiteindelijk hun *Cryptex* kunnen openen. Daarin zit een

kleine beloning en een kopie van een archiefstuk. Dit programma zal als arrangement aangeboden worden, waar ook een bezoek aan het Drents Archief toe behoort. Het archiefstuk dat is gevonden dient dan als basis voor het programma bij het Archief.

Het programma is in ontwikkeling: er zijn fondsen aangevraagd en de verwachting is dat het voor september 2020 klaar is, zodat het in het nieuwe schooljaar aangeboden kan worden.

Educatieve activiteiten vinden plaats in de *Experience* en het ‘buitenmuseum’. Daarnaast is er een educatieve werkplaats beschikbaar waar groepen kunnen worden ontvangen, spelelementen kunnen uitvoeren en kunnen evalueren. Deze ruimte wordt in de komende jaren esthetischer en efficiënter ingericht, waar ook fondsen voor zijn aangevraagd.

Daarnaast zullen nieuwe programma's worden geschreven om aansluiting te zoeken bij andere doelgroepen. Te denken valt aan hogescholen, nazaten en erfgoedtoeristen. Voor met name deze doelgroepen (maar ook anderen) geldt dat digitale en fysieke toegang tot collectie (waaronder ook immaterieel erfgoed) van groot belang is. Daarom zullen wij de komende jaren inzetten op het beschikbaar maken van deze gegevens en toegankelijk maken van de fysieke objecten. Voor het borgen van de juiste expertise wordt samengewerkt binnen het kennisnetwerk van het nominatieproces voor werelderfgoed en de door de Provincie Drenthe gefinancierde musea, maar ook de Stichting Platform Drentse Musea en de Museumvereniging. Voor een specificatie verwijzen wij naar het **Ondernemingsplan** en het **Educatieplan**.

Financiën

Museum De Proefkolonie is ondergebracht in het Huis van Weldadigheid. De Stichting Koloniecentrum huurt dit gebouw van de Maatschappij van Weldadigheid, die als eigenaar ook in het onderhoud voorziet. Horeca en kantoorruimten worden door de Stichting Koloniecentrum onderverhuurd aan de Stichting Toeristische Promotie Westerveld (STPW) en de historische vereniging 't Fledder Kerspel.

Naast kaartverkoop worden inkomsten gegenereerd uit evenemententickets; boeking van de *Kolonietram* en gidsen; winkerverkoop en zaalverhuur aan derden. Er zijn twee ruimtes beschikbaar voor zaalverhuur: een auditorium met 150 zitplaatsen en een educatieve werkplaats annex vergaderruimte met 30 zitplaatsen. Deze zalen staan primair ter beschikking van het museum, maar zijn ook beschikbaar voor externe partijen.

De Provincie Drenthe heeft vanuit de CULTUURNOTA 2017-2020 - *De Verbeelding van Drenthe* de status van *Museum van provinciaal belang* verleend aan Museum De Proefkolonie, hetgeen betekent dat het museum jaarlijks € 100.000,- ontvangt van de provincie, en per 2021 stijgt dit bedrag naar € 110.000,-. De Stichting Maatschappij van Weldadigheid draagt jaarlijks € 50.000,- bij in de exploitatie van het museum. Dit bedrag stijgt per 2021 naar € 55.000,-. Overige gelden worden gegenereerd uit intensivering van de kring van *begunstigers, sponsoring door weldoeners, giften en projectsubsidies*. Echter, omdat er een hoge mate van onzekerheid is over de mogelijkheid tot verwerving, zijn deze vooralsnog niet meegenomen in de begroting.

Aan de lastenkant zijn er de huisvestingskosten voor gebouw en terrein, waarbij de eigenaar verantwoordelijk is voor meerjarig onderhoud en de vaste inventaris, waaronder brandveiligheid. Er is minimaal € 43.500 per jaar beschikbaar voor marketing en communicatie, om het museum bij een breed publiek bekend te maken. Voor de vernieuwing van content en techniek van de *Experience* is een jaarlijks bedrag opgenomen (zie: 'presentatie en educatie'). Vanuit de post bijzondere baten en lasten wordt een bestemmingsreserve gevormd, die op de balans wordt opgenomen. Het museum gaat uit van een klein kernteam van in totaal 3,4 FTE (Museum CAO). Dit wordt aangevuld met een flexibele schil van externe medewerkers. Daarnaast wordt veel arbeidskracht geleverd door vrijwilligers.

formatie 2020

<i>Intern</i>	fte
Directeur	0,2
Educator/conservator	0,7
Coördinator	0,9
Huismeester	0,5
Administratie	0,2
Horeca	0,9
<i>Extern</i>	
Horeca	3,0
Marketing en communicatie	0,4
Schoonmaak	0,4

Meerjarenbegroting

Kengetallen	2020	2021	2022	2023
<i>Bezoekers</i>	30.000	38.000	46.000	50.000
<i>Entree per volwassen bezoeker</i>	€9,50	€9,75	€10,00	€10,00
<i>Opbrengst als. % entreprijs volwassen bezoeker</i>	50%	50%	50%	50%

Baten	2020	2021	2022	2023
Entreegelden	230.700	266.000	305.000	325.000
Winkel, minus inkoop	28.000	30.000	32.500	35.000
Evenementen/arrangementen	1.500	1.750	2.500	2.500
Begunstigers/community	0	0	0	0
Kolonietram	20.000	21.500	22.500	22.500
Rondleiding gidsen	3.500	5.000	6.000	6.000
Educatie schoolgroepen	5.800	6.000	6.200	6.250
Verhuur zalen	5.000	5.000	5.500	5.000
Subsidie provincie Drenthe	100.000	110.000	110.000	110.000
Bijdrage Maatschappij van Weldadigheid	50.000	55.000	55.000	55.000
Sponsoring/giften/projectsubsidies	0	0	0	0
Horeca omzet netto, minus inkoop	135.350	145.000	155.000	160.000
Verhuur informatiefunctie TIP en historische vereniging	8.000	8.100	8.200	8.250
Totaal Baten	587.850	653.350	708.400	735.500

Lasten	2020	2021	2022	2023
Personeel vaste formatie	140.600	175.000	195.000	200.000
Vrijwilligers/tijdelijk personeel	153.500	150.000	155.000	160.000
Diverse personeelskosten	4.650	5.000	7.500	8.000
Gas, water, licht	11.200	15.000	17.500	18.000
Belastingen, heffingen, assurantie	1.600	2.500	4.500	4.750
Financiële administratie en accountancy	4.000	4.500	5.000	5.000
PR en marketing	43.250	45.000	50.000	50.000
Evenementen	1.500	2.500	5.000	5.000
Kantoorkosten	4.800	5.000	6.000	6.000
Arrangementen	1.000	1500	2.000	2.000
Kolonietram	15.000	17.500	20.000	20.000
Advies en begeleiding	1.000	1.500	2.500	2.500
Educatie	1.500	1.750	2.500	2.500
Collectie	5.000	5.500	6.000	7.000
Onderhoud <i>experience</i> en auditorium	5.000	7.500	8.000	15.000
Vernieuwing <i>experience</i>	0	15.000	15.000	15.000
Huisvesting	106.000	108.000	110.000	110.000
Onderhoud gebouw/terrein/ inventaris	6.500	10.000	12.500	17.500
Kapitaallasten	2.500	2.000	1.500	1.500
Schoonmaak en beveiliging	12.250	15.000	17.500	17.500
Diversen	17.000	13.600	15.400	18.250
Bijzondere baten en lasten	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal lasten	587.850	653.350	708.400	735.500

Uit de meerjarenbegroting blijkt dat er structureel financiële middelen beschikbaar zijn gemaakt voor het verbeteren van de publiekspresentatie en educatie scholengroepen, en het verwerven, behouden en beschikbaar maken van collectie.

Personeel en vrijwilligers

Voor personeel en vrijwilligers zijn er een **personeelsgids** en een **vrijwilligersbeleidsplan** opgesteld. Met het tekenen van hun contract onderschrijven personeel en vrijwilligers de respectievelijke afspraken die hierin staan. Hieronder een korte samenvatting. Voor details verwijzen we naar de betreffende documenten.

Personeel

De vastgelegde afspraken betreffen werknemers in dienst van de Stichting Koloniecentrum. Deze zijn voor bepaalde of onbepaalde tijd in dienst. Er is een volledig dienstverband van 36 uur met een gemiddelde werkdag van 8 uur, volgens de Museum-CAO. Werktijden zijn afhankelijk van publieksopeningstijden en worden vastgelegd in een wekelijks dienstrooster. De werknemers profiteren van een ongevallenzekeringsverzekering en een pensioenregeling.

Het uitvoeren van nevenwerkzaamheden is alleen toegestaan bij schriftelijke toestemming van de werkgever en alleen als er geen sprake is van belangenverstremming of mogelijke schade aan de Stichting. Dit geldt bijvoorbeeld (maar niet uitsluitend) voor zakelijke relaties in eigenbelang, aanbestedingen, leveranties en inzet van personeel.

Er is een jaarlijks functionerings- of beoordelingsgesprek tussen werkgever en werknemer. Goed en volledig functioneren wordt beloond met een periodieke verhoging. Als dat in het belang van de organisatie is, ondersteunt de werkgever het volgen van cursussen, trainingen, studie en/of opleidingen. Dit kan in de vorm van opleidingsverlof en/of een financiële tegemoetkoming. Het betreft daarbij in ieder geval: EHBO en BHV; om- of bijscholing bij arbeidsongeschiktheid of reorganisatie; een opleiding gericht op het vervullen van een toekomstige functie in de onderneming.

Vrijwilligers

Vrijwilligers vallen onder het **vrijwilligersbeleidsplan**. Dit beleid is gebaseerd op de drie pijlers: visie; voorwaarden; en investeren.

De algemene visie en missie van Museum De Proefkolonie komt ook in het vrijwilligersbeleid duidelijk naar voren. De specifieke visie op vrijwilligerswerk is (samengevat):

- vrijwilligers zijn een essentieel onderdeel van de organisatie: zij houden onder andere de kaartverkoop, het gidsenwerk en de winkel in stand.
- vrijwilligerswerk wordt gezien als vrijetijdsbesteding die tevens bijdraagt aan eigen doelen of interesse in de geschiedenis van de Koloniën. Hiervoor is begeleiding en scholing nodig.

Onder de voorwaarden worden primair twee zaken verstaan:

- een heldere taakafbakening is daarbij essentieel. De dagelijkse aansturing geschiedt door een coördinator in vaste dienst.
- motivatie is tevens essentieel: daarom wordt opengestaan voor ideeën vanuit de vrijwilligers, worden wensen gehoord en kunnen zij zich opgeven voor nieuwe of andere taken. Ook kleine attenties en activiteiten horen daarbij.

Omdat de vrijetijdsbesteding veel keuzemogelijkheden biedt, wil het museum zo aantrekkelijk mogelijk zijn voor vrijwilligers om te werken. Er wordt rekening gehouden met individuele wensen en behoeften. Vrijwilligers worden actief geworven, waarbij ingestoken wordt op: het aanbieden van zinvol werk, de mogelijkheid om persoonlijke doelstellingen (van sociale of educatieve aard) te bereiken, goede begeleiding en goede voorzieningen. Vanuit marketing wordt gewerkt aan naamsbekendheid van het museum, wat tevens moet leiden tot meer vrijwilligers.

Er zijn drie categorieën te onderscheiden:

- vrijwilligers die bezoekers ontvangen: gastheer/-vrouw, ticket- en winkelverkoop.
- vrijwilligers met educatieve taken: ontvangst volwassen groepen en scholieren, gidswerk.
- ondersteunende vrijwilligers: hieronder vallen met name de trambestuurders

Selectie vindt plaats op basis van een selectiegesprek met de coördinator en een ervaren vrijwilliger. Hierna volgt een introductieprogramma van bescheiden omvang. Wij verwachten van vrijwilligers affiniteit met het museum en de eigen taak; deelname aan introductie- en/of scholingsprogramma; representatieve kleding en gedragingen. Tevens verwachten we een correcte omgang met collectiestukken, volgens de **Ethische Code voor Musea**. Afspraken worden vastgelegd in een vrijwilligersovereenkomst.

Periodiek wordt geïnventariseerd of er zich knelpunten in de arbeidsomstandigheden voordoen: dit leidt tot een plan van aanpak. Conflicten worden onderling besproken: de coördinator kan ondersteuning bieden. Uiteraard vallen ook vrijwilligers onder de Arboret. Vrijwilligers vallen onder een vrijwilligersverzekering. Eens in de drie maanden vindt intern overleg met vrijwilligers plaats. Ook wordt er tweemaandelijks een nieuwsbrief verspreid en jaarlijks het jaarverslag van de Stichting. In goed overleg kan er gebruik gemaakt worden van deskundigheidsbevordering. We streven ernaar eens in het jaar een thematische vrijwilligerstraining aan te bieden in samenwerking met een collega-instelling.

Voor het behouden van vrijwilligers worden diverse middelen ingezet, waaronder: waardering en erkenning; goede arbeidsomstandigheden; flexibel aansluiten bij de wensen en behoeften; tevredenheids-onderzoek; en tijdige communicatie.

Collectie

Museum De Proefkolonie heeft een bescheiden collectie van voornamelijk negentiende- en twintigste-eeuwse voorwerpen. Deze collectiestukken worden beschreven in het **Collectieplan**. Daarin is ook te lezen hoe het museum collectiestukken verwerft, registreert, behoudt, onderzoekt en toegankelijk maakt voor publiek. Tevens zijn daarin afspraken over mogelijke afstoting en calamiteitenaanpak opgenomen.

Museum De Proefkolonie heeft drie publieksruimtes die zijn ingericht als belevingsruimtes. Daarnaast wordt de hal ingezet om de museale beleving op gang te brengen: dit gebeurt door middel van minder kwetsbare collectiestukken en touchscreens waarop informatie kan worden opgezocht. Dit alles houdt in dat collectiestukken een weinig prominente rol spelen in het vertellen van ons verhaal. Dit sluit echter niet uit dat in de toekomst meer en waardevollere objecten worden verworven en tentoongesteld. Dit is met name aantrekkelijk om het culturele belang van het museum te vergroten; het narratief te ondersteunen met relevante objecten; en een groter historisch geïnteresseerd publiek te trekken. Vooralsnog zijn de financiële middelen daartoe niet toereikend, hoewel in de toekomst meer budget zal worden vrijgemaakt (zie ‘financiën’). Voorlopig zal er alleen passief verworven worden.

Voor de komende jaren zal er uitgegaan worden van een realistisch scenario, waarin bestaande collectiestukken op een verantwoorde manier behouden en geregistreerd worden. Tevens zal beleid rond afstoting, onderzoek en toegankelijkheid een rol gaan spelen.

Voor het **behoud** zullen wij ons richten op het inrichten van een bescheiden geklimatiseerd depot, zodat de collectiestukken ook op langere termijn gaaf blijven. Uiteraard heeft het implementeren van een realistisch calamiteitenplan daarin een belangrijke rol.

De **registratie** bestaat op dit moment uit enkele mappen met fysieke registratiekaarten. Dit willen wij graag digitaliseren. Daarbij vormt onze langetermijnvisie een belangrijk richtpunt. Op termijn willen we namelijk een platform inrichten dat wij ‘Digitaal Magazijn’ hebben genoemd. Dit zal moeten bestaan uit de vernieuwde/uitgebreide *Drentse Encyclopedie* en *locatiedossiers* over de belangrijkste erfgoedlocaties in Drenthe. Toegankelijkheid en gratis gebruik staan daarbij voorop. Een *aggregator* moet daarbij informatie uit talloze databases van de *Noordelijke Vrije Koloniën* automatisch verzamelen, bundelen en aanbieden. Het spreekt voor zich dat we in dit systeem ook de toegankelijkheid van onze digitale informatie over collectiestukken willen opnemen. Daarom zal bij het kiezen van geschikte software gekeken worden naar mogelijkheden om dit te koppelen aan de *aggregator*.

Momenteel heeft het museum een aantal objecten waarvan niet met zekerheid is vastgesteld in hoeverre deze museale en/of erfgoedwaarde hebben. Daarom zal in de komende jaren onderzocht worden welke objecten niet aan deze voorwaarden voldoen en **afgestoten** kunnen worden. Daarbij zal ook gekeken worden naar de rol die de objecten spelen in het door de collectiestukken gevormde narratief.

De huidige collectiestukken zijn grotendeels in bruikleen van de Maatschappij van

Weldadigheid. Voor de meeste objecten geldt dat de registratie zeer minimale gegevens bevat. Om onze collectie beter te kunnen begrijpen, zullen wij dan ook inzetten op **onderzoek** naar de herkomst en het gebruik van deze voorwerpen. Omdat er weinig personeelsruimte is om dit te realiseren, is de voor de hand liggende optie om de collectie **toegankelijk** te maken voor vrijwilligers, universiteiten en publiek; met de bedoeling wetenschappelijk onderzoek te stimuleren. In het komende jaar zal hiervoor een passende strategie worden uitgedacht.

Veiligheid

Museum De Proefkolonie wil op een veilige en verantwoorde manier omgaan met mensen en collectiestukken. Afspraken hierover zijn vastgelegd in respectievelijk het **Bedrijfsnoodplan** en het **Collectieplan** (subsectie ‘calamiteiten’). We volstaan op deze plek met een samenvatting.

Mensen, gebouw en omgeving

Het museum beschikt over middelen en voorzieningen om de veiligheid van mensen te waarborgen. Het heeft bedrijfshulpverleners aangesteld naar de normen van de Arbeidsomstandighedenwet. Op openingstijden zijn er te allen tijde voldoende BHV’ers aanwezig. Taken, afspraken en instructies zijn vastgelegd en gecommuniceerd naar de betreffende personen. Alle personeelsleden en vrijwilligers zijn geïnstrueerd en hebben een samenvattende instructie voor calamiteiten gekregen.

De vastgestelde retrisico’s bestaan uit brand; elektrocutie; vallen; natuurrampen; wateroverlast en externe gebeurtenissen. Voor elk van deze retrisico’s is een specifieke instructie opgesteld en gecommuniceerd (zie **Bedrijfsnoodplan**). Tevens is er een ontruimingsplan opgesteld. Eventuele ongevallen worden altijd geregistreerd. Periodiek wordt er een risico-inventarisatie gehouden op basis van het bedrijfsnoodplan.

Collectie

Het museum beschikt over een calamiteitenplan dat afspraken bevat over de omgang met collectiestukken in geval van bovenstaande retrisico’s. Uitgangspunt daarbij is dat mensenlevens waardevoller zijn dan objecten. Het redden van collectiestukken uit risicovolle situaties geschiedt dan ook alleen wanneer dit op een verantwoorde manier gebeurt. Dat wil zeggen: wanneer er redelijkerwijs vanuit mag worden gegaan dat hierbij geen mensenleven(s) mee in gevaar worden gebracht.

Naast dreiging door bovenstaande calamiteiten zijn collectiestukken ook kwetsbaar voor omstandigheden die weliswaar de fysieke toestand aantasten, maar geen acuut gevaar vormen voor mensen. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld schimmel, weerplekken, houtworm, rot, en meer. Het **Collectieplan** bevat afspraken over preventieve en actieve conservering naar de richtlijnen van de Museumvereniging. Van iedereen die met collectiestukken werkt, verwachten we dat zij zich aan deze richtlijnen houden.

Slotwoord

Veel hoofdstukken zijn slechts een samenvatting van specifiek beleid op één onderdeel. In die gevallen verwijzen wij naar de daarin genoemde specifieke documenten. Voor elk van de hierboven genoemde onderdelen geldt dat ze vallen onder de verantwoordelijkheid van één specifiek personeelslid. Omdat onze organisatie nog sterk in ontwikkeling is, is er voor gekozen de koppeling tussen werkgebied en verantwoordelijkheid nog enigszins in het midden te laten. Het is namelijk de verwachting dat in de komende jaren de personele bezetting wordt uitgebreid, waardoor taken en verantwoordelijkheden komen te verschuiven.

Dit beleidsplan dient als leidraad voor de periode 2020-2024. Aan het eind van die periode zal het plan geëvalueerd worden. Op basis daarvan wordt een nieuw plan opgesteld voor de periode 2024-2028, met in achtneming van enkele langetermijndoelen die hier reeds genoemd zijn.

Frederiksoord, februari 2020.